

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovolijo pošiljati (frankirani) vredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa opravištvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. Vzgoja k vzorbenosti in vporabnosti. — Naravoslovne črtice. — A. M. Slomšek. — Logika. — Franc Vučnik mlajši †. — Dopisi. — Razne stvari. — Spremembe. — Inserati.

Vzgoja k vzorbenosti in vporabnosti.

Med upravami, ki imajo služiti občni koristi človeške družbe, pripada narodnej šoli prevažna naloga. Splošna omika ljudstva se brez te vstanove niti misliti ne da. Stanovi zidani bi poslopje na peščena tla, ako narodna šola ne bi vršila svoje dolžnosti. Ako še to ni, pa v kratkem bode se morala omika posameznih narodov ceniti po tem, na katerej stopinji je in kakšno čast vživa narodna šola. Da-si se od narodne šole dandanes mnogo zahteva, je in ostane vendar vselej njeni najimennitnejši smoter, dovajati mladež do spoznanja, da so ljudstva najimennitnejša bitja božja, jo po pravem jačenju njenih vzvišenih duševnih in telesnih zmožnostih približevati Bogu in njegovim svetim idejam ter ji kazati primerna pota, po katerih zamore enkrat te svete nazore v vporabnem življenju sebi in bližnjim v prid obračati. Netiti iskro božansko v notranjosti človeški in razvnetiti jo do svetlega plamena polnega najblažjih nazorov in najvzvišenjših pomisli pa imamo v največi meri med narodom mi narodni učitelji in odgojitelji ljudstvu. Na to nam podano visoko oblast moramo pred vsem drugim biti ponosni!

Človek navdahren z iskro božansko, t. j. navdan z najblažjimi idejami ni samo vstvarjen za ta svet, nego on ima po popolnem razvitih zmožnostih vedno bolj in bolj približevati se najpravičnejšemu, najblažjemu in najlepšemu ter te ideje v vporabnosti vresničevati in k zboljšanju človeštva v vsakem obziru pripomagati, ali kratko javljeno, za boljše bodočnost sam sebe in človeške družbe delovati. Da pa se bode to zamoglo, treba je, da se posameznik, kakor ves rod po pravi pametni odgoji dovede do one požrtvovalne navdušenosti, iz katere izvirajo vsi najboljši čini v dobrobit posameznika, celega naroda, ja vsega človeštva. Iz omenjene navdušenosti porajali so se značaji, veleumni itd. ki so po svojih svetih naukah za vse istinito, blago in lepo svet prestvarjali in akoravno so morali po prostej množici dostikrat obilo zasramovanja, kazni in celo smrt pretrpeti, čutili so se vendar srečni in zadovoljni, ker bili so si v svesti, da se vojskujejo za najistineja in najblažja načela, po katerih pripravljajo človeštvu boljše bodočnost. Hočemo pa ves narod dovesti do jeklene značajnosti in požrtvovalne navdušenosti za vse dobro, treba je, da ga vzgajamo ne samo

za ta svet, za vsakdanjo potrebno potrebnost, samo za nasitanje posvetnih ali morebiti celo lagodnih poželenj, nego, da ga poleg pripravljanja za sedanost, navdajamo tudi za bodočnost, da ga napajamo iz studenca večne resnice in prošnemo, kolikor mogoče, z najvišjimi idejami. V vzgojo idejalnosti pa nam nikakor ni treba vzgojiti zanikernih sanjarjev in nezadovoljnežev. Treba nam je vzgojiti idejalistov, ki znajo iz obstoječega dobro od nedobrega, pravično od krivičnega natančno razločevati ter vse dobro in blago krepiti in povzdigovati do končno najvišje stopinje, namesto odstranjenega vsikdar kaj boljšega postaviti in po Bogu samem stvarjen, tedaj potreben red in medseobno spoštovanje jačiti. Odgojimo zarod, ki bode z živo ljubeznijo do vsakega bližnjega, tedaj tudi do vsečloveštva vse pridobitve na polju umetnij in znanosti porabljal v dobrobit človeštva, a nikakor v njegovo pogubo. Poleg vsega tega pa nam ni treba vzgojiti verskih fantastov, ki ta svet zaničujejo, ter sebi in drugim z vednim svojim tuhtanjem na življenje po smrti, ničesar ne koristijo, nego take človekoljube, ki poleg vseh vzvišenih idej tudi neobhodno potrebnih vsakdanjosti ne zanemarjajo in na ta način tudi trpečemu bližnjemu gmotno koristiti zamorejo.

Pri sedajšnjem propadanju prave npravnosti, groznem razširjanju materializma in nesramne sebičnosti, ne more se nikdar dovolj povdarjati, da se v vseh krajih, vseh stanovih in vseh narodih vzgojuje blag idejalizem, pospeševatelj prave npravnosti, jeklene značajnosti in požrtvovalne navdušenosti do vsega dobrega, blagega in lepega. V dosego tega cilja ne smemo nobene priložnosti zamuditi. Treba pa je, da se najprej sami opašemo „z uma svitlim mečem“ ter neopešano v nedolžna srca vsajamo, kar smo po lastnih skušnjah in lastnem učenju za najboljše spoznali, ne glede niti na levo niti na desno, nego poleg vseh ovir, katerih se je mnogokrat treba previdno izogibati, delovati v desego zaželjenega smotra. Z blebetanjem praznih, nerazumljivih fraz, naučivših se iz tujščine, se pa kaj takšnega nikakor doseči ne da, nego treba je korenitega razglabljanja svetih naukov zveličavnega krščanstva, jedrnate razprave zgodovinskih in moralično vsebino imajočih sestavkov, životopisov slavnih mož, itd.; vsak predmet narodne šole se da porabiti v dosego omenjenega cilja, ako dotičnik le zna in hoče. Vsaj imamo Slovenci uže, hvala marljivim sestaviteljem naših šolskih knjig, dovolj jako porabljivega gradiva za šolo.

Nikakor pa ne smemo vzgajati samih takih idejalistov, ki bi drugega ne storili, kakor vedno v knjigah tičali, novih idej nabirali, da bi jih potem v duševen hasek med narod sejali. Kajti da-si je narodu tega treba v pravo nadaljevanje omike, vendar mu ne sme nikdar manjkati delavcev proste vrste, ki imajo skrbeti za vsakdanji kruh in podpirati narod v gmotnem obziru. Kakor ne sme na jedne strani duševna, tako tudi ne na drugej strani telesna hrana manjkati, nego obe se imate složno in ugodno podpirati, da bode v prospeh, pa ne v prezgodno pogubo naroda. S tem pa ne rečemo, da prostemu delavcu ni treba nikakoršnih idej; da pri denašnjem velikanskem napredovanju v vsakem obziru pri vseh omikanih narodih zadostuje, ako samo naš narod tudi naprej po starem ravna in dela vse po enakem kopitu, kakor so stari storili.

Gotovo je bolje, da se tudi tisti, ki je imel le malo časa priložnost duševne naobraževati se, napije kolikor mogoče idej, katere ga sposobijo, da v vporabnem

življenju zna vse spretnije početi in vzorneje dokončati. Blažilne ideje mu lahko napolnijo duha z ljubeznijo do dela in skrbi, ter mu dajo požrtovalno navdušenost, da to, s čim se vkvarja, natančno in vsestransko premišljuje, pretuhtava in premozguje, kako bi se dalo kaj zboljšati, in če se mu kaj posreči, ne bode li tega tudi zboljšal. *Mnogo, mnogo dokazov imamo, da se je le takrat dalo kaj vzornega doseči, ako se je plemenita vzorbenost spajala v ugodnem soglasju z uporabnostjo.*

Ako smo z marljivo odgojo blagega idealizma vcepili narodu ljubezen do dela in zadovoljnosti, ne bodo se porajali grdi sebičneži in lakomni materialisti, ki le samo sebe poznajo, za druge se pa ali ne zmenijo, ali jim celo škodujejo. Nasprotno se morajo zmanjševati zločini, ki se žal, še prevelikokrat na zelo grozen način pokazujeje. Gotovo pa mora biti nas vseh najsvetejša dolžnost, da se zločini tako po številu, kakor po načinu zmanjšujejo, ter dobra, blaga in plemenita djanja množijo.

V trdnej zlogi se ojačimo za ta sveti posel, ter ga vstrajno v požrtovalnej navdušenosti do vsega najboljšega, najblažjega in najlepšega nadaljujmo in nevenljiv venec oznanujoč slavno zmago vsega dobrega nad zlem nam nikakor ne izostane.

Kele.

Naravoslovne črtice.

XIV.*)

Spojnitbeni glasovi, glasomerec in vzrok zglasju in nezglasju.

Glasovi, ki nastanejo, ako se dva glasa različne visokosti stvarjata, zovejo se spojnitbeni glasovi (Combinationstöne). Te glasove iznašel je orglar Sorge l. 1740., glasoviti taljanski goslar Tartini pa, neznajoč ničesar za poprejšnjo iznajdbo, l. 1754.

Teh glasov vendar, kateri kakovost glasa le prav malo spremenjajo, ne razpozna vsako uho, ampak samo ono, ki se je že po velikej vadbi priučilo na razkladbo glasov. Prav lahko moremo jih zapaziti, ako oba prvobitna glasa z istim zrakom zatrepčeta, kakor n. pr. na sirenah, katere imajo več redov lukenj. Tudi s fisharmoniko, ali z dvema piščalkama, ali pa z goslimi stvarjajo se lahko spojnitbeni glasovi. Jaki prvobitni glasovi dalje veliko leže spojnitbene glasove stvarjajo nego slabi, in sicer zato, ker tresaji, ki veliko gibanje povzročujejo, kakor glasoviti Helmholtz trdi, leže pobudijo drugotne (secundäre) valove in ti ravno povzročujejo spojnitbine glasove.

Število tresajev spojnitbenih glasov je enako razločku tresajev onih prvobitnih glasev, ki jih stvarjajo. Te spojnitbene glasove imenuje Helmholtz razločevne glasove (Differenzttöne). Tako n. pr. stvari glavni glas in kvinta ali petica spojnitben glas, to je nižjo osmico glavnega glasa. Iz glavnega glasa in terce nastane spojnitben glas, to je druga nižja osmica glavnega glasa.

In razve teh spojnitbenih glasov iznašel je še Helmholtz tudi take spojnitbene glasove, katerih število tresajev enako je znesku tresajev prvobitnih glasov. Te spojnitbene glasove imenuje Helmholtz seštevne (Summationstöne). Glavni

*) Glej let. 1. šte. str. 8.

glas in petica stvarjata tako terco sledeče osmice $2+3=5$; glavni glas in velika terca $4+5=9$ stvarjata sekund višje osmice; glavni glas in šestica stvarjata četvrtico višje osmice.

Tako smo se tedaj prepričali, da je združitev glasov v godčevskem zboru mnogo sestavljenejša, nego smo mislili, ker v tem zboru ne čujemo samo glavnih glasov vsake posamezne strune in trobila, nego tudi njihove nadglasove. Razve tega čujemo pa tudi spojitbene glasove, ki so spet ali razločevani ali pa seštevni glasovi. Vsaka vrst glasov stvarja slednjič z drugo vrstjo še prikazen križanja zvoka in tako si tedaj prav težavno predočimo ono stanje zraka, skoz katero se istodobno tako mnoštvo glasov razširjeva.

Godeci vseh časov trudili so se vendar, da one nezglasne glasove, katere to mnogovrstno križanje glasov stvarja, od ušesa odstranijo, kar so oni edino po mnogih in mnogih poskusih dosegli. Prav jasni pa postali so ti po skušnji dosegli posledki še-le tedaj, ko je znanost začela to tvarino obdelovati.

Glasovni udari, katere uže poznamo, morejo se za merec ali merilo glasov rabiti, kakor je to prvi obrtnik Scheibler iznašel. On priredil si je namreč 56 zvenulj, ki so obsegali osmico od a do a_1 tako, da so redom dve in dve zvenulji stvarjali v enej sekundi četiri udare, katere je on s pomočjo ure lahko štel. Od prve zvenulje pa do zadnje mogel se je opaziti razloček od 220 udarov. Ta red zvenulje imenoval je Scheibler glasomer (Tonometer), ker s pomočjo teh 56 zvenulj določil se je lahko vsak glas. Ako je glas namreč iz osmice, katero zvenulje obsegajo, tedaj določeval se je po številu udarov, katere on z eno od zvenulj stvarja; ako pa glas ni iz osmice glasomera, tedaj se on določuje s pomočjo zvenulje, ki daje osmico tega glasa.

To za godbo znamenito iznajdbo poprijel je König v Parizu in sestavil glasomerec od 65 zvenulj za vse osmice.

Uže stari Grki znali so, da se v godbi nahajajo zglasni in nezglasni glasovi, ali vzrok zglasju in nezglasju bil jim je neznan, in ostal je skrivnost do najnovejšega časa.

Pitagora leta 586. pr. Kr. znal je uže, da struna določene dolžine, ako se razpolóvi ali za tretjino pokrati, stvarja osmico ali petico prvobitnega glasa, in da je prvobitni glas z osmico in petico zglasen. To iznašel je Pitagora po skušnji, ali on ni znal vzroka zglasju in nezglasju, ker zglasje razlagal je s svojim načelom: „vse je število in zglasje“ in tako trdil je tedaj, da je vzrok zglasju in nezglasju število.

Euklid 300 let pred Krist. trdil je, da zglasje ni drugo, nego mešnjava glasov. Nezglasje pa nastane, ako se glasovi mešati ne morejo. Tako tedaj tudi Euklid ni znal, kaj je vzrok zglasju in nezglasju.

Leibnitz, glasoviti nemški modrijan in učenjak (1646—1716) prizadeval si je to vprašanje rešiti. Jemu je sicer znano bilo, da glasove tresaji vzročujejo, in da osmica glavnega glasa napravi v enej sekundi dvakrat toliko tresajev, kakor glavni glas, ali vendar ni mogel vprašanja rešiti. On je namreč iskal vzrok zglasju v skrivnem štetju in primerjanju tresajev in v skrivnem veselju duše s tim opraviлом.

Tudi glasoviti nemški matematik Euler (1707—1783) iskal je vzrok zglasju in nezglasju v duši, in je trdil, da duša pravilno trepetanje z veseljem

in dopadnostjo opazuje fin nepravilne tresaje pa z neveseljem in nedopadnostjo.

Rameau d' Alembert (1717—1783) in Tartini (1754) znala sta sicer za nadglasove in za spojitbene glasove, ali vendar nista mogla iznajti vzroka zglasju in nezglasju.

Smith Robert (1749) razlagal je prvi zglasje in nezglasje z udari, ki jih glasovi povzročijo pa ker je jegova misel le malo znana bila, zato moremo reči, da je Helmholtz tisti glasoviti mož, ki je prikazek zglasja in nezglasja znanstveno razložil, in s tim načinom zadal zvokoslovju pesebni mér.

Helmholtz nas uči, da je zglasje sozvočenje brez glasovnih udarov, nezglasje pa je ono sozvočenje, katero z udari postane hrapavo. Zglasni so tedaj samo oni glasovi, ki imajo nekatere nadglasove vkupno. Ravno zato opazimo tudi med zglasnimi glasovi neko sorodnost, kakor n. pr. med osmiceo in jenim glaynim glasom.

Zglasni so glasovi za uho enojnejši od nezglasnih, in sicer zato, ker se neki jihovi delovni ali parcijalni glasovi združujejo, in ker imajo oni prav malo glasovnih udarov. Zglasju tedaj ni vzrok razmëra med visokostjo določenih glasov, nego pomankljej udarov. Tudi spojitbeni glasovi s svojimi udari vplivajo na zglasje glasov, ali vendar ne tako silno kakor nadglasovi.

Zglasje ali nezglasje treh glasov stvarjajo oni skupni udari, katere ti glasovi skupno stvarjajo. Ako dyema glasoma dodajemo tretjega, tako nastane samo tedaj sklad, ako je tretji glas z obema zglasen. Dr. Križan.

Anton Martin Slomšek, pedagog, domo- in rodoljub slovenski.

Spisal Franjo Jamšek.

(Dalje.)

II. Slomšek o domači odgoji otrok.

1. Otroke varovati je angeljsko delo.
2. Veliko jih je, ki otroke rodijo, — le malo, ki jih prav izredijo, kar je najbolj potreba.
3. Materni poduk je otroku juterna zarja.
4. V hiši, kjer so otroci, potrebne ste dve reči: *Kristusova podoba* na steni, *pa šiba* v kotiču; *pa šiba* naj bo le zdravilo, *pa ne* vsakdanja hrana. *Preveč in premalo škoduje.*
5. Kriva reja (odgoja) otrok je slabih časov mati.
6. *Prva krvica je, ako mati sama otroku prs ne daja, če ji mogoče.* Nesrečne nezakonske matere dojé pri gospódi otroke, in deca pijejo z maternim mlekom poželjenje mesa — seme nespodobnega djanja. Ne pije dete bolezní matere?
7. Druga krivica v odgoji otrok je *grda razvada*. Deček še-le pregovori, že vsej hiši zapoveduje: vse mu mora po volji biti. *Svojeglavnost* — huda trma človeka vse žive dni v železji imate, ako se otroku vse po volji stori; in to je velika nesreča.

8. Tretja krivica je *nečimernost*, oholost dekliča, katero mati prelepo oblači, pred ogledalo postavlja, ga hvali in kušuje, pa ne ve zakaj? Kaj bo iz tacega otroka? Ubogi, zanič bo, sebi in drugim v nadlogo. Stariši razvajenim, mehkužnim otrokom pomrjejo, berači pa ostanejo, čeravno nosijo pisano suknjo. Preholasta obleka je, ki razločka stanú ne pozna. Otroci, po gosposko oblečeni, ne delajo radi, skrbijo za kinč ter se obleko zamazati bojé.

9. *Nemarnost* v prvi mladosti je četrta krivica. Mati (kmetica) zaprè otroka in na delo grè; otrok se celó popoldne v nesnagi valja. — Cele trope otrok se snujejo po spašnikih in ledinah; otroci se učijo kleti, lagati krasti. Strah božji mladenči — sramežljivost dekliči zgubé; — nedolžnosti cvetje pomrje.

10. Peta krivica je *pohujšanje*, katero se otrokom daje. Kako je to, se dan današnji vpraša, da več, ko je šol med nami, več je hudobnih otrok? To pohujšanje stori. Deca se v šoli moliti učé, doma pa kleti čujejo — v šoli se jim naroča, naj se Boga bojé, namestnike božje spoštujejo, doma pa slišijo božje reči zasmehovati, zaničevati služabnike božje. — Otroci se v šoli učijo postiti se zapovedne postne dni, doma pa ob petkih meso jedó itd. Ni to pohujšanje?

11. Šesta krivica je *svoja volja*, ki se otrokom dá, in se jim *skoz prste gleda*. — Dete lastno mater tepe in mati se smeji, — se ob kamen udari, in kamen se okrega ali otepe, — dekla otroku mahoma ne ustreže, in bo hudo ošpotvana, na videz tepéna itd. *Tako ljúti lev raste*. Sin odraste strahu in oče se mu ne upa kaj reči, da-si ravno cele noči v slabe tovaršije zahaja; hčere letajo na ples, nesramno znanje imajo; oče in mati pa molčita! Ni se čuditi, da se mladenči ne sramujejo — dekleta ne bojé očitno prešestovati. *Saj so zanikerni starši, ki dajo otrokom obojega spola v enem odri ležati, ali jih celó v svojo zakonsko posteljo jemlje — jih pustijo gole hoditi, se v samoti po kotih potikati* itd. Je slana cvetje pomorila, prida sadja ne bo; tako otroci, kateri sramežljivosti ne občutijo. Kako bi se čez krivo *odgojo nezakonskih otrok* zadosti potožil? — V eni bajti jih živi po troje — sedmero, odrašeni in otroci. Mladi slišijo ljudi opravljati — vidijo krasti, skrivati in tajiti. — *Taka družba bi tudi angelje pokvarila*. — Komu se ne vžali videti nezakonske matere, za katero po dvoje, troje razcekanih dec lazi, in se beračije uči! — Brez dela izrastli, vsi razvajeni in svojeglavni v službi ne obstojé; vlačijo se, kakor je njih navada od mladih dní. *Zato je redek hlapec in dekla iz takih otrok*. — Jabelko daleč od debla ne pade. — Glejte! slaba odgoja otrok je strašna jama, katero si kopljemo. Oh premislimo, kaj strašnega iz nje pride. *Kakoršno drevo — tak sad; kriva odgoja otrok je vse hudobije in nesreče vzrok*.

12. *Razvada v jestvini in pijači* poželjenje mesa obudi, preveč kave, mogočnega vina, žganja in drugih sladčie poživini človeka, da je, kakor konj in mezeg, katera pameti nimati.

13. Težko se gobe odpravijo, še težej se *nesramnost* odpravi. *Veliko lažje se je varovati, kakor ozdraviti*.

14. *Potreba je: 1. Otroke vaditi, da svojo potrebo spodobno opravljajo*. Ako k hiši prideš, ali mimo vogla greš, laško poznaš, kakšni ljudje so domači. *Snažnost in sramežljivost ste si sestre*. Česar se mlado navadi, to staro zna.

2. *Otroke privajati, da se spodobno oblačijo. Angelj beži, ako dete čedno odeto — oblečeno ni.* Sedem let stari otroci se naj po spolu v postelji odločijo; pa tudi odraslim vkup ležati ni varno. 3. *Vsako nespodobno djanje in zadržanje se ima odpraviti.* „Fej, to je grdo nesramno“ mora otroku zadosti biti, da opusti. So pa otroci odrasli, jim skrbna mati veli: „Deca! ne mislite, ne govorite in ne storite, česar bi vas bilo pred Bogom strah — pred menó ali pred poštenimi ljudmi sram. Bog vse vidi, Bog vse vé; angelj varh vas povsod gleda.“ *Mati je sramežljivosti najboljša oskrbnica. Oblačila imajo biti čedna pa ne razšopirjena. Rože, preširoko eveteče, hitro obleté. Varovati se slabih tovaršij.* Ne dopustiti mladini z drugim spolom pečati se; že šolarji se imajo po spolu razposaditi. *Kjer sveta sramežljivost nî, tam umira nedolžna in sveta čednost.* Nesramna deklina in pa kuhinjska capa; nesramen mladenič in pa garjevi človek; potreba se ga je izogibati. *Sramežljivost vse velja; ona je družica angeljska.*

15. *Ne kradi, in če najdeš kaj, lastniku hitro daj nazaj.* — Le šivanko je deček ukradel in materi domov prinesel; mati ga nî postrahovala, na obesilo (vešale, vislice) je prišel. — Pred kratkimi leti so na Dunaju razbojnika obesili, on je v mladih letih hroščem nogice pulil, ptičkam habe (perutnice) pipal, mačke mučil in pse dražil za veselje in kratek čas. Odrasel je mesar in z ubogo klavno živino ravno takó neusmiljeno delal. Poslednjič se je ljudi lotil in jih nekoliko pomoril. *Glejte, tako hudoba v človeku iz malega raste.*

16. *Slabo odgojeni otroci so krvava šiba starišev in cele žlahte.* Razvajeni sini delajo starišem sive lase, razuzdane samice pijeje solze matrne. Jim pohištvo prepuste, morajo stradati, ali se za svoj prevžitek toževati. „Moder sin je veselje očeta; aboten pa srčna žalost matere. Boljše je brez otrok umreti, kakor hudobne otroke zapustiti.“ (Sirah 16, 4.) *Slabo odgojeni otroci so trnje za celo sosesko; oni polnijo ječe, vóze in posilne delavnice.* Bomo dobili boljše družino, gospodinje in gospodarje — boljše deželske in duhovske gospode iz napačno odgojenih otrok? — *Oh, Bogu so usmili! Slabi otroci nam le slabe čase obetajo. Stariši, usmilite se naše države, celega cesarstva, ki vam trdi in varje vaše pravice, naj bi mu dobre, pridne, pokorne državljane odgojili, ne pa puntarje. Vsmilite se svoje ljube domačije, skrbite, naj bojo vaši otroci domačega kraja veselje in čast, — ne pa sramota in zavržek. Stariši, tudi sami sebe vsmilite se, in po krščansko svoje otroke izgojite, ki bodo na tem svetu vaše veselje in pomoč, lepa krona pa v večnosti.*

17. Srečni otroci, ki bogaboječe stariše imajo.

18. Otrok prva sreča so bogaboječi stariši, pa tudi starišev največa čast so pobožni, lepo izrejeni otroci.

19. *Prvo seme podučenja starišev najglobljeje pade, najdalje ostane in najlepši sad obrodi.* Bog nam daj takih skrbnih očetov in pa mater, ki bi svoje otroke pridno učili in jim živ vzgled poštenega, krščansko-katoliškega življenja bili. Svet bi se hitro poboljšal, ker po navadi jabolko daleč od debla ne pade.

20. Kakor se drevo po svojem sadju pozna, tako lahko po otrocih sploh stariše sodimo; dobro izrejen sin je slava svojega očeta, uči sv. Duh.

21. Kamor se mlado drevce nagne, bo izrastlo staro drevo, in kakoršno drevo izraste, divje ali požlabtnjeno, takov bo tudi njegov sad. Resničen je tudi večidel golč: *kakovi starši, takovi otroci.*

22. Otroška reja je najimenitnejše delo, kojega malokdo prav zna, čeravno le dvojno opravilo ima: 1. *Otroke skrbno varovati*; 2. *otroke pridno učiti in vsega dobrega vaditi.* Varovati je otroke zunanjih sovražnikov, koji so pogosto stariši sami, ki otroke pohujšajo po preklinjanji, laganji, kreganji, tepenji — in po zakonski postelji. Oh očetje in matere, *varujte ognja — varujte greha svoje otroke.* — *Varujte jih razpušene družine:* varučke rade otrokom prazne basni pripovedujejo, jih strašijo in krive vere učé. Pesterne jih rade k sebi jemljejo in nečiste slade vadijo, razuzdani hlapci in dekletke jih pohujšajo. — *Oh, očetje in matere, čujte.*

23. *Varujte otroke slabih tovaršij.* Se otroci potepljejo, skrivajo in igrajo, se goli kopljejo in sami živino pasejo, hitro se grdobe privadijo. *Ena grintova ovca celo čedo zaleze; slabe tovaršije so poštenja morije.* — Tudi v taberne (krčme) in na plesiše ne jemljite otrok; *ložej sneg v peči ohraniti, kakor otroke v takih krajih brez pohujšanja.* Varovati je lahko, pa odvaditi gorjé. — *Varujte otroke!* (Dalje sledi.)

Logika.

Spisal Dr. Josip Križan,

kr. gimnazijski profesor v Varaždinu.

(Dalje.)

§ 23. Razmera sporednosti in podredbe pojmov.

Pojmi, ki so na istej stopnji abstrakcije in determinacije, ali pojmi, ki se med seboj izločujejo in so istemu višemu pojmu enako podrejeni, imenujejo se sporedni pojmi (*coordinationes*). Tako sta n. pr. pojma „pravokoten trikot“ in „ostrokoten trikot“, enako podrejena pojmu „trikot“. Sporedni pojmi ne morejo medsebenno podrejeni biti, ker so na istej stopnji abstrakcije in determinacije, in ker se medsebenno izločujejo.

Ako je red sporednih pojmov tak, da ima v svojej vsebini vse pojme, ki so nekemu višemu pojmu enako podrejeni, tedaj je on popoln, inace ne-popoln. Sporedni pojmi, ki se svojimi obsegi celi obseg nadredjenega pojma stvarjajo ali izpolnjujejo, zovejo se dopolnjujoči pojmi. Tako so n. pr. pojmi: pomlad, leto, jesen in zima popolni red pojmov, ki so pod istim višim pojmom „letni časi“ na enakej stopnji podredjenosti.

Občni primer:

$$\begin{array}{c} X \\ \hline A, B, C, D, \dots \end{array}$$

Pojmu X kot višemu pojmu so med seboj neodvisni pojmi A, B, C, D , itd. podrejeni. Vsak od pojmov $A, B, C, D, \dots$ ima svoj poseben obseg, ali vse te pojme obsega nadredjeni pojem X se svojim obsegom. Podrejeni pojmi, $A, B, C, D, \dots$ stvarjajo tedaj obseg pojmu X

Ako je več pojmov istemu višemu pojmu v različnej stopinji podrejenih, tedaj se ti pojmi zovejo različno podrejeni.

Pojmi vrsti so sè svojim skupnim pojmom roda v razmeri podrejenosti; pojmi vrsti istega pojma roda pa so v razmeri sporednosti (*coordinatio*). Pa tudi različni pojmi roda morejo biti medsebnó v razmeri podrejenosti. Kako so pojmi roda medsebnó v razmeri podrejenosti, nam pokazuje ta-le primer: Pojmi roda: Ujede (*rapaces*), plezalci (*scansores*), vpijalei (*clamatores*), pevci (*oscines*), golobje (*columbae*), kure (*gallinae*), brzoteki (*cursores*), močvirniki (*grallatores*), plovci (*natatores*) zadržani so pod višim pojmom roda „ptiči“, in ta zopet pod višim pojmom in roda „živali“, in ta zopet pod višim pojmom roda „organično bitje“

§ 24. Analitiški in sintetiški pojmi.

Pojmi, ki nastanejo, ako znake pojmov medsebnó primerjamo, ali pojmi, ki izvirajo iz razmere znakov in njihovih predmetov, zovejo se razstavní ali analitiški; pojmi pa, ki se stvarjajo, ako pojme združujemo ali sestavljamo, zovejo se sestavljeni ali sintetiški. Po abstrakciji stvarjajo se analitiški, po determinaciji pa sintetiški pojmi.

Sestavljajoč pojme, oziramo se pa ali na zunanjo ali notrajno zvezo pojmov. Prva ozira se samo na združbo različnih prceev in stvarja združbe, premestitve in spremembe. Ako se zunanja zveza pojmov omeji samó na istovrstne predmete, tedaj nam stvarja tako zvane skupne pojme. (Glej opazko § 17.)

Notranja zveza pojmov ozira pa se na vsebino pojmov in ta stvarja sintetiške pojme v pravem zmislu.

§ 25. Razmera pojmov glede vsebine.

Pojmi imajo ali čisto enako, nekaj enako, ali čisto različno vsebino. Pojma z enako vsebino imenujeta se identična ali ista. Vsebina dveh istih pojmov mora z ozirom na obliko in tvarino enaka biti in tedaj je tudi njun obseg enak. Taka dva pojma po tem takem nista dva pojma, ampak isti pojem je dvakrat, ker se med seboj v ničem ne razlikujeta, ali v psihološkem oziru morejo se tudi indentični pojmi razlikovati. Takó se moreta n. pr. indentična pojma *a* in *a'* v naši duši tudi glede svoje oblike razlikovati, ker se more *a* v samosvesti razodevati, posebej po jakosti, *a'* pa slabo. Pojmi tedaj, ki so predmet logike, so med seboj različni.

Pojmi z nekaj enako vsebino imenujejo se podobni. Podobni pojmi imajo nekatere znake enake, nekatere pa različne. Podobnost pojmov je zopet dvojna in sicer prvič: Obseg enega pojma je čisto v obsegu drugega, in prvi pojem določuje drugega natančneje ali поблиže sè svojimi znaki. N. pr. *ab* in *a* ali sesalec in četveronožec. Ta pojma sta med seboj v razmeri nad- in podrejenosti. Drugič: Pojmi imajo ednega ali več skupnih znakov, toda vsak ima tudi svoje posebne znake, ki se med seboj izločujejo. N. pr. *ab* in *ac*. Ti pojmi so v razmeri sporednosti. N. pr. hojka, smreka.

Pojmi s čisto različno vsebino imenujejo se slednjič nepodobni. Ako se morejo nepodobni pojmi kot znaki na kakem tretjem pojmu združiti, tedaj imenujejo se disparatni, ako se ne morejo združiti, tedaj pa disjunktivni. Disparatni pojmi niso med seboj niti enaki, niti nasprotni. Tako so

n. pr. oni pojmi disparatni, ki se z različnimi čuti zavedajo, n. pr. okrogel, slaček, ali hrpav in lepodišeč. Disjunktivna pojma bila bi n. pr. pravokoten in topokoten, ker se ona ne moreta združiti na istem trikotu.

Opazka. Vprašanje, ki se vriva, je, ali so podobni pojmi tudi soglasni ali skladni? Podobni pojmi prve vrsti so vselej tudi skladni, ker v pojmu *ab* je tudi pojem *a* in ona dva si tedaj ne moreta nasprotna biti. Pri podobnih pojmih druge vrsti n. pr. „*ab* in *ac*“ je pa skladnost odvisna od razmere med seboj razlikujočih se znakov, potem namreč, ali so razlikujoči se znaki disparatni ali disjunktivni. Tako sta n. pr. „velika šuma“ in „lepa šuma“ skladna, „velika šuma“ in „mala šuma“ pa neskladna pojma.

§ 26. Vrste nasprotnosti ali nasprotka pojmov.

Nasprotek med dvema pojmomoma je ali protisloven (*kontradiktoričen*) ali protiven (*conträr*). Protislovni pojmi si med seboj protislovijo, ali oporekavajo, protivni pa si nasprotujejo. Protislovna nasprotnost rabi se tedaj med onimi pojmi, ki se medsebnostno ovrgavajo. N. pr. *a* in *non a*; ali rumen — nerumen. Protivni pojmi pa se med seboj samo ne ovrgavajo, ampak oni na mesto ovrgalnega postavljajo še drugi pojem, kar izrazujemo z obliko *a* in *non a sed x*. Tukaj je *x* novi pojem, ki zavzema mesto ovrgalnega. N. pr. rumen in moder. Pojem rumen neka pojem moder in narobe; ali vsak od pojmov postavlja mesto nekavnega nov pojem.

Po tem, kako se pojmi med seboj primerjajo, so jače ali slabše nasprotni, in tako ima nasprotnost svoje stopnje. Pojmi so na tem večji stopnji nasprotnosti, čim večja je njihova različnost in baš zato so najnasprotnjeji pojmi čisto različni.

Z omenjenimi nasprotnostmi moramo se natančneje seznaniti.

a) Protislovna nasprotnost.

Protislovna nasprotnost ima samo dva člena, ki sta med seboj v istej razmeri, kakor trditev in nekava. N. pr. kiselina in osnova, trd in ne trd, črn in ne črn, bel in ne bel itd. Protislovni nasprotni pojmi se med seboj tako ostro izločujejo, da se vse, kar je v obsegu enega zadržano, iz obsega drugega izločuje; vse pa, kar se iz obsega drugega izločuje, nahaja se v obsegu prvega.

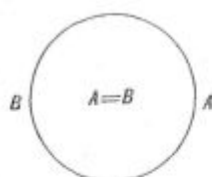
Na tem osnivat se dve za logiko zelo važni pravili: 1. Med protislovno nasprotnimi pojmi sklepa se iz trditve enega na nekavo drugega, in iz nekave drugega na trditev prvega. 2. Protislovna nasprotnost je popolna in tedaj vseobsežna, tako da se mora vsak mogoči pojem v enem od členov protislovne nasprotnosti nahajati.

b) Protivna nasprotnost.

Protivna nasprotnost ne obstoji samo med dvema členoma, ampak tudi med celim redom členov. Tako je n. pr. pojmu „človek“ več drugih v protivnej nasprotnosti, kakor „žival“, „rastlina“, „ruda“ itd. Lestvica barv in glasov predstavlja celi red protivno nasprotnih pojmov. Tudi protivno nasprotni pojmi se med seboj izločujejo, oni so na enakej stopnji in pod istim skupnim nadredbenim pojmom zakleneni. N. pr. mrzlo, mlačno, toplo, vroče. Vsi ti stvarjajo obseg pojma „toplota“ (temperatura). Iz tega tedaj sledi: 1. Da se med protivno nasprotnimi pojmi edino iz trditve enega pojma na nekavo drugega sklepa. 2. Ako se pojem po protivni nasprotnosti iz drugega izvaja, tedaj mora se ozirati tudi na njegovo vsebino, ker inace ne dosežemo popolnosti.

§ 27. Podobe, s katerimi se predočuje razmera med vsebino in obsegom pojmov.

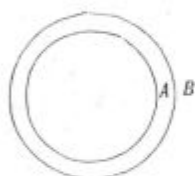
Razmera med obsegom in vsebino pojmov predočuje se v logiki s krogi. Znamenite so te-le glavne podobe: I. Podoba istosti. II. Podoba podredjenosti, oziroma nadredjenosti. III. Podoba križnega prehoda in IV. Podoba izločitve.

I. Podoba istosti.

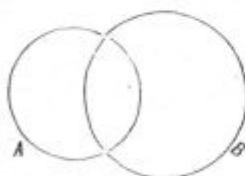
Podoba istosti obstoji iz dveh skladnih krogov, tedaj takih, ki se popolnoma pokrivata. To si pa moremo pred- očiti samo kot eden krog in črki $A B$ na nasprotni strani oboda predstavljate istost pojmov. A je B in B je A . N. pr. „človek je stvar umna, prebivajoča na zemlji in „stvar umna prebivajoča na zemlji je človek“. Pojmi prve podobe morejo po svojej vsebini tudi različni biti in imenujejo se zamejavni, ker se med seboj lahko zamenjajo. N. pr. „neizmerna dobrota“ in „vsemo- gočnost“. Ta dva pojma sta po vsebini različna, ali ker imata isti obseg „Bog“ zato sta zamejavna.

Podoba istosti predočuje nam tedaj razmero pojmov glede vsebine, ker se po njej zamorejo lahko predočiti identični ali isti pojmi, in to je razmera pojmov glede vsebine, ali ona nam predočuje ob enem tudi zamejavne pojme. in to je razmera pojmov po obsegu.

II. Podoba podredjenosti.

Podoba podredjenosti obstoji iz dveh ali isto- rednih ali raznorednih krogov z različno velikima polomeroma, $A = \frac{1}{B}$ ali $\frac{1}{B} = A$; to je vsi A so nekateri B in nekateri B so A . N. pr.: vsi četver- niki so nekatere geometriške podobe, in nekatere geometriške podobe so četverniki. Pojem B nahaja se v sebinsi pojma A , pojem A pa v obsegu pojma B . Pojem A je vrst pojma roda B .

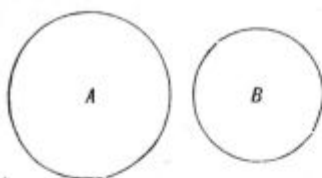

III. Podoba križnega prehoda.

Podoba križnega prehoda (Durhkreuzung) obstoji iz dveh krogov, ki se sè svojima obo- doma sekata, in se tedaj samo z nekaterim delom svoje površine med seboj pokrivata. Podoba križnega prehoda naznačuje pojma, ki imata nekatere znake vkupe, druge pa vsak svoje lastne. Znaka lep in bistroumen moreta se nahajati ali vkupno na istem pojmu, ali pa

vsak na svojem pojmu. N. pr. nekateri ljudje so lepi, nekateri ljudje so bistro- umni in nekateri so lepi in bistroumni. Pokrivajoča se segmenta predstavljata pojem, na katerem ste obe lastnosti združeni. Samo nekatera A so B in ne- katera B so A . Nekateri Slovani so rimokatoliki in nekateri rimokatoliki so so Slovani. Nekateri A pa niso B in nekateri B pa niso A . N. pr. nekateri Slovani niso rimokatoliki in nekateri rimokatoliki niso Slovani

Podoba izločitve obstoji iz dveh nedotikajočih se krogov A in B in iz- razuje medsebojno izločitev pojmov. Noben A ni B in noben B ni A . Nobeden človek ni vsevedež in vsevedež ni človek. Kiseline niso osnove. Osnove niso kiseline.

IV. Podoba izločitev.

Omenjene četiri glavne podobe morejo se med seboj na različne načine združevati. Tako n. pr. more dva nedotikajoča se od-srednja kroga štrte podobe tretji v svoj obseg zaklepati in tedaj dobimo podobo, katera nam predučuje sporednost pojmov.

(Dalje sledi.)

Franc Vučnik mlajši †.*)

Neusmiljena Morana pobira v naših vrstah neizprosljivo žrtev za žrtvo. Nij še dolgo, kar nam je došla vest, da je pri sv. Janžu na drav. polju umrl tovariš gospod Ignacij Lopič, da se je v Celji preselila gospodična Jovana Rankl iz te „solzne doline“ — in že nam na-znanja mrtvaški zvon pri sv. Jurju ob j. ž. s tužnim glasom, da je tudi tam prenehalo biti blago srce! Po daljšem bolehanju je tukaj dne 16. februarja ob pol osmih zvečer gospod nadučitelj Franc Vučnik zatisnil za vselej svoje oči. V četrtek 18. febr. pa smo spremili njegove pozemelske ostanke na št. jurski mirodvor in je tam slovesno izročili črni materi zemlji k večnemu počitku.

Kot prvorojenec sedaj v Selnici ob Dravi v pokoju živečega nadučitelja gosp. Mih Vučnika je ranjki zagledal dne 25. decem. 1836. l. luč sveta v Hočah pri Mariboru, kjer je njegov oče takrat služboval. Ko je za šolo dorasel, dobil je prvi pouk v domači šoli. Potem so ga poslali roditelji v Maribor v „četrty razred“, kakor se je tedaj imenovala tukajšna spodnja realka. Tó in takoj tudi tedajšni eno-letni učiteljski (preparandijski) tečaj s prav dobrim vspehom dovršivši (dne 31. julija 1854. l.) bil je, še ne celo 17 let star, z dekretom od 6. dne septembra 1854. l. nameščen za podučitelja pri sv. Lovrencu ob koroški železnici, kjer je ostal do 6. dne septembra 1855 l. Od tod je prišel za podučitelja k svojemu stricu Franc Vučniku k sv. Barbari v Holozah in je bil tam do 1. novembra 1856. Preselivši se od tod služil je v Hočah — v svojem rojstnem kraju — do 18. maja 1859. l. in potem v Framu do 19. aprila 1862. l. Na tem mestu se je pripravljaj za učiteljski izpit, katerega je tudi v jeseni 1861. l. v Mariboru z dobrim vspehom dostal. Prišel je sedaj za „odgovornego“ podučitelja v Poličane in čez 6 mesecev (20. oktobra 1862. l.) v istej lastnosti k sv. Magdalen v Mariboru, kjer je ravno tačasni skolnik Franc Pinterič umrl. Tukaj je služboval do 1. aprila 1864. l., s katerim dnevom je nastopil definitivno mu podeljeno učiteljsko službo v Vozenici, katero pa je že čez 1 leto t. j. 1. aprila 1865. l. zamenjal z boljšo službo v Vojniku, kjer je deloval do 6 avg. 1872. l. Ker je tega leta šel tačasni št. jurski nadučitelj g. Škoflek v stalni pokoj, se je za njegovo tako izpraznjeno službo tudi naš Vučnik potegoval in jo tudi dobil. Bilo je njegovo zadnje mesto, iz katerega se je preselil v boljši svet!

Vučnik je bil vesten, spreten in tudi marljiv učitelj in izvrsten odgojitelj mladine, kar je pisatelju teh vrstic iz lastnega opazovanja znano; potrdijo pa to tudi mnoga laskava spričevala in razna pohvalna pisma, katera so se mu po raznih predpostavljanih v pripoznanje njegovega vspešnega učiteljevanja podelila. — Bil je pa tudi spreten orglavec

*) Se je po naključni zakasnilo.

in v godbi sploh dobro podkovan in izurjen, kar je med drugimi Vučnikovimi dobrimi lastnostmi bilo povod, da so ga sploh povsod visoko cenili. Iz njegovih spričeval in pohvalnih pisem podamo častitim bralcem le te-le posnetke:

Okrajno šolsko nadzorstvo (Schuldistrikts-Aufsicht) v Hočah mu je dalo leta 1855. prav zadovoljno spričevalo, . . . „da je podučitelj v št. Lovrencu v Puščavi g. Franc Vučnik vsa njemu po gospodu učitelju izročena opravila v šoli in tudi kot orglavec spolnil v popolno zadovoljnost šolske gosposke, kakor tudi župnijske občine. V šoli bil je poleg svoje izurjenosti marljiv in delaven. Z otroci je umel prav ravnati. Kot orglavec in vodja cerkvenega petja je razvijal veliko muzikalično zmožnost.“ — Pri sv. Barbari v Haložah mu je ondošnji župnik Ivan Weixl dal 1. nov. 1856. l. tudi prav dobro spričalo, katero je okrajno šolsko nadzorstvo v Zavrčah — A. J. Murko, dekan — potrdilo. — „Bil je prav lepega obnašanja in uneto je spolnjeval cerkovniško in orglarsko opravilo; pa tudi kot pomožni učitelj pri svojem stricu Fr. Vučniku je v zadostenje opravljal svoj posel.“ — V Hočah mu je dr. A. J. Murko, glavni župnik in šolski nadzornik 4. sept. 1860. l. dal spričevalo, v katerem se pohvali njegovo lepo obnašanje ter se izraza polna zadovoljnost z njegovim poučevanjem v šoli in z njegovim delovanjem kot cerkovnik in orglavec. — Isto tako priznava vse tó tudi spričevalo gospod M. Korošaka (z dne 26. junija 1863. l.), tedajšnjega okr. nadzornika za okraj Fram in župnik tukaj, kateri še posebno povdarja, „da V. pridno bere dobre pedagogične knjige in se tako v svojem poklicu dalje izobrazuje.“ — Slično se izrazujeta tudi Sl. bistrički dekan Franc Drušković in magdalenski župnik Jos. Treplak oziroma kanonik Jos. Kostanjevec v svojih spričevalih z dne 2. novembra 1862 oziroma 12. julija 1863 (10. dec. 1863) o Vučnikovem službovanju v Poličanah in pri sv. Magdaleni v Mariboru.

Poletu 1864. l. je obiskal njegovo šolo v Vozenici c. kr. dež. šolski svetovalec, g. dr. Fr. Močnik, ki je bil z Vučnikovim delovanjem kaj zadovoljen. V. dobil je vsled tega to-le pohvalno pismo: . . . „In Folge des von dem k. k. Volksschulen-Inspektor, Herrn Dr. Franz Močnik, über die von ihm in den Sommermonaten des laufenden Jahres vorgenommenen Schulvisitationen an die hohe k. k. Statthaltereı erstatteten Berichtes hat Ihnen Hochdieselbe mit dem Erlasse von 22. v. Mts., Zahl 16765 über Ihre erfolgreiche Schulwirksamkeit, indem Sie in jeder Beziehung völlig befriedigende Leistungen erzielen, die hohe Anerkennung ausgesprochen. . . . F. B. Lavant. Konsistorium zu Marburg, am 20. Oktober 1864.“

Kaj laskavo je tudi spričevalo, ki mu ga je dal kr. šolski svet v Vojniku dne 20. septembra 1871 in kojega je potrdil okr. šolski svet v Celju 30. sept. i. l. V tem spričevalu se pravi . . . „On je povzdignil tukašnjo šolo v pravo izobraževališče za mladež, ker je tudi pravičnim zahtevam novejšega časa popolnoma zadostoval. Podučeval je V. boljše odraščene dečke kaj marljivo tudi v sadjereji in tako pripomogel, da se ta važna panoga kmetijstva razširja . . .“ In ko se je preselil v št. Jur na svoje novo in zadnje mesto, javil mu je okr. šol. svet v Celju v odpustnem pismu z dne 2. avgusta 1872 to-le: „Bei dieser Gelegenheit ist es mir (predsedniku) eine angenehme Pflicht, Ihnen Herr Oberlehrer für Ihr sehr erspriessliches, ja mustergiltiges Wirken an der Skule von Hoheneg meine volle Genugthuung und Erkenntlichkeit auszudrücken und Sie zu ersuchen, auch fernerhin mit gleichem Eifer Ihren schwierigen Berufspflichten nachzukommen.“

To je Vučnik tudi vselej vestno storil, kar pričajo še razna druga priznanja, koje pa radi pičlo nam odmerjenega prostora preidemo. Omeniti

le še moramo, da se je V. izvan šole kaj vspešno bavil sè sadjerejo in, kakor že to zgoraj omenjeno spričevalo vojniškega šols. sveta povdarja, podučeval tudi šolsko mladež v tem predmetu. Zató se mu je pripoznala l. 1875 po c. kr. štaj. kmetijsk. društvu srebrna državna svetinja in večkrat tudi denarne remuneracije.

Obče koristna prizadevanja in naprave je V. sploh po možnosti pospeševal in podpiral. On je bil eden ustanoviteljev celjskega učiteljskega društva, v katerem je kot odbornik do svoje smrti odlično in vspešno deloval. Tudi v domačem občinskem odboru je imel svoj sedež in tehtno besedo. Soobčani so ga sploh zaradi priljudnega občevarja ter miroljubnega in finega obnašanja visoko čislali, tovarši pa ga spoštovali in ljubili. Št. jursko učiteljstvo vezala je pod njegovim vodstvom redka kolegijalnost, bolje — bratovska ljubezen.

Vučnik bil pa je tudi izgleden soprog, izvrsten oče in zvesti sin svojega naroda, s katerega težnjami se je vselaj identificiral. Narodna podjetje je podpiral, kolikor je mu bilo tó pri pičlih dohodkih le mogoče.

Od pretekle jeseni bolehaajoč, je še vendar — da tudi težavno — svoje dolžnosti vestno izpolnjeval. Še tri dni pred svojo smrtjo je bil v šoli, toda prevladajoča bolezen prisilila ga je v posteljo, iz katere so ga prenesli na mrtvaški oder!

Kako priljubljen je bil ranjki ne samo pri svojih tovarših in bližnjih znancih, ampak sploh pri občinstvu daleč na okrog, pokazal je njegov slovesen pogreb, katerega se je udeležila množica naroda, kakoršne še pri št. Jurju pri enaki priložnosti ni bilo videti. Prebivalci iz treh far, lepo število tovarišev in drugih se je zbralo 18. febr. t. l. pred žalno hišo, od kod se je potem, ko so zapeli celjski čitalnični pevci kaj ginljivo pesem „Nad zvezdami“, pomikal sprevod na mirodvor. Rakev bila je preobložena s prekrasnimi vencí, kojih smo čez 20 našeli. Med njimi bilo jih je mnogo z napisi, kakor: „Učitelji št. jurski svojemu tovaršu.“ — „Učiteljsko društvo celjsko svojemu zvestemu udu.“ — „Občinski zastop svojemu udu.“ — „Rodbina Kavčičeva svojemu učitelju.“ — „Družina Ipavčeva.“ — „Familie Kartin.“ — „Familie Schescherko.“ — itd. Bili so tó lepi znaki visokega spoštovanja do pokojnega pa tudi globokega sočutja do žalujočih ostalih. Naj bi se pri vbogi vdovi in pomilovanja vrednih 4 še ne preskrbljenih otrokih uresničile besede: . . . „ge-theiltes Leid nur halbes Leid“ in je ti znaki sočutja vsaj nekoliko vto-lažili. Mi pa ohranimo blagemu značaju, vrlemu tovarišu in zvestemu našemu prijatelju blag spomin! Bodi mu zemljica lahka! N.

Dopisi.

Iz Primorskega. (Podrobnosti.) V 10. številki cenjenega Vašega lista čital sem žalostno vest o prerano umrlem blagem znanu in tovarišu Tinko Černic-u, učitelju v Šenpetru pri Gorici. Da žalost, tiha žalost sprehaja človeka, ki čita prepogosta naznanila smrti mladih, rodoljubov, še večja žalost pa me obdaja, ko čitam vesti smrti o premladih narodnih pijonirjih, učiteljih. Resnica, žalostna resnica je, da smo v kratkem mnogo — a mladih učit. pokopali. Vzroke raney smrti, katere vsak gorišk učitelj dobro pozna, je gospod dopisnik „Slov. Naroda“ v 52. številki svetu razložil — hvala mu! — Naj bi ne bili oni vzroki samo na uho povedani, ampak naj bi ga kompetentne oblasti preresetale, kajti skrajni čas je, da se učiteljstvu gmotno pomore in preoblagajoče nas breme zlajša.

17. t. m. pokopali so v Prvačini 82 let starega, skozi več let v pokoju živečega učitelja Antona Zorn-a. Pogreb bil je jako ginljiv, kajti zbralo se je učiteljstvo iz okraja na čelu c. kr. okr. nadzornik gospod Fran Vodopivec, 40 duhovnikov, mej njimi več kanonikov kakor tudi stoln prošt Dr. Eng. Velussi in sin ranjega učitelja knez in nadškof v Gorici D. Alojzij, ki je skazal preljubljenemu očetu zadnjo čast. Ranji učiteljeval je skozi 45 let v svojej rojstnej vasi, kder je bil navzlic staremu reku: nemo propheta in patria, splošno spoštovan in priljubljen.

Privatna slov. dekliška šola v Gorici, vzdržana po rodoljubih, je zvršila 6. t. m. I. polletje. Sponesla se je jako vspešno na kar morajo dobrotniki in njih vzdrževalci ponosni biti. Bog ohrani jej v nadalji razvoj tako požrtvovalne dobrotnike, a šoli pa klicem: floreat, crescat!

Učiteljska društva na primorskem, katerih zborovanje radi raznih ovir je le poletni mogoče, prično se zopet z materjo naravo iz zimskega spanja vzbujati (ne da bi me kdo napčno razumel!), ker v zimskem času delujejo več odbori omenjenih društev. Učiteljsko društvo za sežanski okraj priredi svoje zborovanje v prvej polovici meseca maja z jako mnogovrstnim vspehom; ono za goriški okraj napovedalo je svoje zborovanje tudi za mesec maj z naslednjim dnevnim redom: 1. Kako in v kolikem obsegu naj se poučuje slovnica na enorazrednih šolah. 2. Kmetijstvo na narodnih šolah. 3. Razni predlogi. Kedaj bode zborovanje, odbor ne naznani, a določi pozneje. Kako se bodo vršila ta in druga zborovanja, gospod urednik, ako Vam všeč, poročal bodem po priliki.*)

Še nekaj novega. Deželni odbor v Gorici je dne 5. t. m. v svojej seji imenoval potovalnega učitelja kmetijstva na Primorskem gospoda E. Kramarja voditeljem kmetijske šole v Gorici. Po odhodu gospoda Franja Povšeta, je dosedaj začasno vodil šolo gosp. Žepič. Srčno željo goji vsak zaveden posestnik, da bi gospod Kramer kot kapaciteta sè svojim so-drugom Žepičem složno deloval v blaginjo in čast šole kakor i cele dežele, ker le s takim delovanjem postane kmetijska šola v izgled in korist obubožanemu in po slabih letinah tepenemu posestniku.

Franjev Bogdan.

Novice in razne stvari.

[Iz c. kr. štaj. dež. šolsk. sveta.] V svoji slednji seji je vzel dež. šolski svet poročilo o štaj. srednjem šolstvu za l. 1884/5 na znanje, je potrdil izključitev nekaterih učencev iz gimnazije v Ljubnem in v Gradcu, je privolil, da se razširi dvoraznica v št. Martnu pri Slovenskogradcu v trirazrednico, je sklenil na podlagi novega pozvedovanja opustiti osnove vitev nove šole v Trnovcah je privolil, da se začetek šolsk. leta na ljudskih šolah v okraju Birkfeld preloži v velikonočni čas in je rešil pritožbe krajn. šolskih svetov zoper restringovane proračune kakor prošnje za priznanje starostnih doklad in oproščenje od plačevanja šolnine.

[Osobna vest.] Gospod Fr. Vodopivec, c. kr. profesor na učiteljišču v Gorici in okr. šolski nadzornik za goriški, tolminski in sežanski politični okraj, povzdignjen je v VIII. čin. Čestitamo!

[Preiskušnje učiteljske sposobnosti] za obče ljudske in meščanske šole se v letošnjem pomladanskem obroku pred graško izpraševalno komisijo pričnejo dne 27. aprila, t. j. v torek po Veliki noči ob 8. uri zjutraj.

*) Prosimo.

Vabilo. Učiteljsko društvo za mariborsko okolico bode imelo v četrtek dne 1. aprila t. l. ob 10 uri svoje zborovanje po v 4. „Pop.“ številu objavljenem vzporedi. — K prav obilnej udeležbi vabi odbor.

Vabilo. Celjsko učiteljsko društvo bo imelo 1. aprila t. l. svoj glavni občni zbor, ker je na 4. dan marca, na kateri dan je bilo razpisano naše zborovanje, padel tako velik sneg, da udje priti niso mogli. Nadja se, da bode nam vreme ugodneje 1. aprila, se vsi društveniki prav uljudno vabijo k zborovanju, katero se bo vršilo po zadnji objavljenej vspredu. Zadnji čas — odločitve! Odbor.

Vabilo k zborovanju ptujskega učiteljskega društva dne 1. aprila ob 11. uri dopoldne v okoliški šoli. K obilnej udeležbi vabi odbor.

Vabilo. V četrtek dne 1. aprila bode imelo ormoško uč. društvo svoje redno mesečno sejo, pri kateri bode referiral gosp. Kosi sen „O razčlembi stavkov.“ K udeležbi ove seje vabi prav vljudno odbor.

Vabilo. Učiteljsko društvo šmarijskega in rogaškega okraja bode zborovalo dne 1. aprila v Šmariji se sledečim sporedom: 1. Volitev novega odbora. 2. Govori: a) „O lokaciji v narodnej šoli“, b) Učiteljska pripravnštva — učiteljski zbori. 3. Nasveti. K obilni udeležbi uljudno vabi Odbor.

Spremembe pri učiteljstvu.

Na Štajerskem. Gosp. Anton Hren, nadučitelj v Framu pride k sv. Janžu na dr. polju. — Gosp. Jože Zupanek, učitelj v Hrastniku postal je nadučitelj v Grižah. — Gosp. Andrej Šket, učitelj v Pilstanju gre v Jurikloster; na njegovo mesto v Pilstanj pa pride gosp. Slavko Flis, učitelj v Breznu. — Gosp. Anton Span, učitelj pri sv. Miklavžu nad Laškim trgom postal je definitivni na svojem mestu, gosp. Fr. Harrieh učitelj v Razvanju pa je imenovan prov. nadučiteljem.

Na Kranjskem. Gosp. Henrik Podkrajšek, učitelj v Borovnici dobil je II. učiteljsko službo v Radovljici. — Za trdno so postavljeni gg. Ludovik Vagaja, učitelj v Kopanji, Antou Rozman, učitelj v Žabnici, in Anton Kadunec, učitelj v Hinjah. — Gspdc. Matilda Parma, učiteljica v Corgnale, pride zač. na III. učit. mesto na četvero-razrednico v Metliki. — Gspdc. Ludovika Košenini, potrjena pripravnica, dobila je zač. II. učiteljsko službo na dvorazrednici v Dragatušu.

Štev. 165.

Nadučiteljsko mesto.

Na četrirazredni ljudski šoli v št. Jurju ob juž. žel. se nadučiteljsko mesto z dohodki po III. pl. razredu in prostim stanovanjem definitivno umešča.

Prosilci za to mesto naj svoje redno instruirane prošnje z dokazom, da so sposobni subsidiarno podučevati tudi katoliški veronauk, potem predpostavljenega okr. šolsk sveta dpošljejo do 20. dne meseca aprila 1886 krajnemu šolskemu svetu pri št. Jurju ob juž. žel. Okr. šolski svet v Celju, 12. dne marca 1886.

Predsednik:

Kolenc, s. r.

Bučelarski učenec,

14–15 let star, ki ima dobra šolska spričevala in je zmožen slovenskega in nemškega jezika, lahko kar vstopi in se more pozneje namestiti kot bučelarski mojster (z letno plačo od 100 do 300 gld. in protsim stroškom). Ponudbe sprejema baron Rothschild-ova kranjska trgovina bučelami v Višnji Gori na Kranjskem.

Izdajatelj in vrednik M. Nerat.

Tisk tiskarne sv. Cirila v Mariboru.